

Georg Gänswein –
Saverio Gaeta

Kdo věří, není nikdy sám

Vzpomínky osobního
sekretáře Benedikta XVI.

edice **OSUDY**

Georg Gänswein –
Saverio Gaeta

Kdo věří, není nikdy sám

Vzpomínky osobního
sekretáře Benedikta XVI.

karmelitánské
nakladatelství

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Gänswein, Georg, 1956-

[Nient'altro che la verità. Česky]

Kdo věří, není nikdy sám : vzpomínky osobního sekretáře Benedikta XVI. / Georg Gänswein, Saverio

Gaeta ; přeložila Jindra Hubková. – V Praze : Karmelitánské nakladatelství, 2023. – 335 stran. –

(Osudy ; svazek 95)

Přeloženo z itaštiny – Vydalo Karmelitánské nakladatelství ve společnosti KatMedia, s.r.o. –

Obsahuje bibliografii

ISBN 978-80-7566-482-2 (brožováno)

* 27-722.51 * 005.912-051 * 272-732.2-051 * 272-732.2 * 271.4/273.2 * 27-4 * 316.728 * 27-662:3 *
929 * (430) * (0:82-94)

– Gänswein, Georg, 1956-

– Benedikt XVI., papež, 1927-2022

– arcibiskupové – Německo – 21. století

– sekretáři – Německo – 21. století

– papežové – přátelé a spolupracovníci – 21. století

– papežství – 21. století

– katolické církve – 21. století

– církevní život – 21. století

– každodenní život – 21. století

– křesťanství a společnost – 21. století

– autobiografické vzpomínky

– vzpomínky

271/279 - Křesťanské církve, sekty, denominace [5]

929 - Biografie [8]

© 2023 Georg Gänswein and Saverio Gaeta

Published by arrangement with The Italian Literary Agency

original title: *Nient'altro che la verità: La mia vita al fianco di Benedetto XVI*

Czech edition © KatMedia, s. r. o., Praha, 2023

ISBN 978-80-7566-482-2

Předmluva

Když mě kardinál Joseph Ratzinger povolal v únoru 2003 jako svého osobního tajemníka a seznamoval mě s mou novou úlohou v Kongregaci pro nauku víry, upozornil mě na to, že to pro nás oba bude znamenat pouhé „provizorium“. Když se přítomní pozastavovali nad tímto poměrně zvláštním podotknutím, vysvětlil nám, že by svou zodpovědnost za Kongregaci, jejíž břemeno nesl na bedrech takřka dvě desetky let, rád v co nejbližší době předal. Proto tedy použil slova „provizorium“, hodlal totiž být prefektem už jen krátký čas, a právě na tu dobu jsem měl být jeho tajemníkem. Avšak z ohlášeného „provizoria“ se ve skutečnosti stala dlouholetá spolupráce s Benediktem XVI., trvající až do okamžiku jeho smrti. Od 1. března 2003 jsem byl jeho osobním tajemníkem po následující dva roky, ve kterých do smrti Jana Pavla II. v dubnu 2005 působil ještě jako prefekt někdejšího Svatého officia. Ale i poté jsem zůstal po jeho boku po celých dalších osm let jeho pontifikátu až do jeho abdikace roku 2013 i po zbylá léta jeho života „emeritního papeže“.

Zkušenosti této doby znamenaly skutečnou milost, jež mi umožnila poznat pravou tvář jedné z nejdůležitějších osobností dějin uplynulého století, která však zažila tolikeré nactiutrhaní ze strany médií i kritiků. Přezdívali mu „pancéřový kardinál“ či „Boží rotvajler“ s úmyslem kritizovat jeho přesvědčení, které ve skutečnosti nebylo ničím jiným než projevem jeho hluboké věrnosti tradici a učitelskému úřadu církve ve snaze chránit katolickou víru.

Náročný úkol papežova tajemníka a později prefekta papežského domu za pontifikátu papeže Františka mi poskytl příležitost účastnit se všech významných a dějinných událostí posledních dvou desítek let.

Střídaly se v nich okamžiky radosti a zklamání, nadšení a námahy. Vyskytlo se i dost problémů, postačí jen připomenout si tragédii sexuálního zneužívání ze strany kněží a složitou finanční situaci Vatikánu. Ale bylo i dost krásných a cenných zkušeností, které prozrazovaly živou víru, především mnoha mladých lidí po celém světě, což je základem opodstatněné naděje v budoucnost církve.

Tyto stránky přinášejí zprávu o mé osobní zkušenosti s jemným, mírným člověkem, vynikajícím vědcem, kardinálem a konečně i papežem, který významně zasáhl do našich současných dějin a svou teologickou kompetencí, jasným učením a prorockou moudrostí se zapíše do živé paměti. Zároveň se ale také pokusí osvětlit stránky jeho pontifikátu, které nebyly ihned pochopeny, a z osobního poznání popsat reálný „svět Vatikánu“.

*+ Georg Gänswein
titulární arcibiskup z Urbisaglie*

1. NEKONVENČNÍ „VYVOLENÝ“

Věčné provizorium

Dlouhá léta zkušenosti s jednáním s nejvyššími kruhy vatikánské hierarchie ve mně dala dozrát přesvědčení, že každý člen kardinálského sboru kdesi v koutku duše a srdce chová představu, že by ho Kristus mohl jednoho dne vyzvat, aby se stal jeho zástupcem na zemi.

Zároveň jsem si však stejně jasně uvědomil, že nikdo z tohoto kruhu v sobě ve skutečnosti nepěstuje ctižádost usednout na Petrův stolec – ledaže by trpěl závažnými psychickými problémy –, protože si je dobře vědom, kolik tělesných sil a především jak velkou duchovní zodpovědnost s sebou tento úřad přináší a vyžaduje. Proto je každá myšlenka tohoto druhu okamžitě potlačena a člověk se snaží tuto eventualitu pokud možno vytěsnit.

Okamžitě se mi tyto myšlenky znovu vybavují při vzpomínce na 14. únor roku 2003, když mi tehdejší prefekt Kongregace pro nauku víry oznámil něco, co se mě osobně týkalo a co mi mělo tenkrát a ještě více v pozdější době zcela radikálně změnit život. Trávili jsme zrovna přestávku mezi jednáními takzvaného „Congresso particolare“, pravidelné týdenní schůze konávané v pátek ráno, při níž každý člen Kongregace dostal příležitost informovat představené o stavu vlastní práce na určité téma.

O dva dny dříve byl Mons. Josef Clemens, který byl po více než dvě desítky let osobním tajemníkem kardinála Ratzingera, povolán do úřadu podsekretáře Kongregace pro instituty zasvěceného života a pro apoštolské společnosti. (Už následujícího 25. listopadu byl jmenován tajemníkem Papežské rady pro laiky a zároveň biskupem.)

Zatímco jsme popíjeli kávu a bavili se v malých hloučcích, Ratzinger nás poprosil o chvílku pozornosti, odkašlal si, poblahopřál Mons. Clemensovi jménem všech přítomných ke jmenování a srdečně mu poděkoval za jeho práci pro Kongregaci i pro něho osobně.

Bezprostředně poté mi s přátelským úsměvem pokynul a s poukazem na mou osobu se obrátil na přítomné: „Vy všichni znáte Dona Giorgia (tak mi v Kongregaci říkali): Zavolal jsem si ho k sobě, tak abyste dobře viděli, že my oba jsme tu jen jakési ‘provizorium’.“ Kolem to zašumělo, protože mnozí kvůli kardinálovu německému přízvuku rozuměli „professori“, a ne „provvisori“, a ptali se mezi sebou, co to má asi znamenat.

Kardinál Ratzinger si okamžitě to nedorozumění uvědomil a rychle je napravil: „Ne, já opravdu myslel ‘provvisori’, protože Don Giorgio bude mým osobním tajemníkem, ale jen nakrátko. Víte přece, že už jsem prefektem skoro jedenadvacet let a že jsem Jana Pavla II. už mnohokrát prosil, aby mi dovolil odejít do penze, jak je pravidlem, protože pětasedmdesát mi bylo už před mnoha měsíci. Čekám už jen na papežův dopis s potvrzením.“

„Bláhový, kdo tomu uvěří!“, zněl jednoznačný komentář, který si přítomní mezi sebou šeptem sdělovali. Ačkoli kardinál byl o svých slovech skálopevně přesvědčen, nikdo ani v nejmenším nezapochyboval, že očekávaný dopis adresáta nikdy nezastihne, ba dokonce že nebude ani napsán, ani odeslán.

Když kardinál později zmínil nedošlou odpověď, snažil jsem se opepřit situaci vtipnou poznámkou a poradil jsem mu, aby při obvyklém setkání s Janem Pavlem II. v pátek odpoledne žertem poukázal na nefunkčnost doručovatelské služby vatikánské pošty mezi apoštolským palácem a Svatým oficiem. On se však omezil jen na náznak úsměvu a mlčel. Pochopil jsem, že už se o tom dál nechce bavit, a pro příště jsem si podobné komentáře zakázal.

Ve skutečnosti šlo pouze o další důkaz toho, že kardinál Ratzinger žil trošku „mimo tento (církvní) svět“, jak jsme žertem říkávali, a že se jednoznačně pohyboval ve vyšších sférách než další jeho purpuroví spolubratři. A při tom všem si zjevně vůbec neuvědomoval, že ho mnozí považovali za jednoho z prvních „papabili“ pro očekávané nadcházející konkláve. Nebo se tím možná snažil držet si od těla strach z možnosti, že by se ty skryté náznaky kolující Vatikánem mohly stát skutečností... Tato vyhlídka však byla jeho úvámám a přáním na hony vzdálená.

Byl totiž přesvědčen, že všechno připravil tak, aby byly otevřeny dveře pro jeho nástupce. Vedle Clemensova povýšení a několika změn uvnitř Kongregace – především přijetí Charlese Scicluny jakožto církevního advokáta (*promotor iustitiae*) – bylo 10. prosince 2002 oznámeno jmenování Tarcisia Bertoneho, od roku 1995 sekretáře Kongregace a nejdůležitějšího prefekta spolupracovníka, novým janovským arcibiskupem.

Bertone se slavnostně ujal nového úřadu ve své diecézi 2. února 2003. Proto kardinál Ratzinger 16. února 2003 napsal Esther Betzové, se kterou ho pojilo přátelství už od koncilu, na kterém pracovala jako římská korespondentka jedné německých novin: „Není divu, že se mnozí zvěsti o mém možném blízkém konci; ale papež samozřejmě zatím neuvazuje tímto směrem, jak se zdá. Bohu díky jsme našli nové dobré lidi. V každém případě bych byl rád, kdyby pro mě nastaly klidnější časy.“

Mons. Bruno Fink, tajemník kardinála Ratzingera za jeho arcibiskupského působení v Mnichově a v prvních dvou letech práce pro Kongregaci, píše ve svých pamětech, jak ho kardinál ujišťoval, že hodlá působit v úřadu prefekta nanejvýš po dvě pětileté kadence a pak že se chce vrátit do domku, který si nechal postavit v Pentlingu u Řezna, aby tam mohl dokončit práci na teologických spisech, které měl ještě v plánu napsat.

25. listopadu 1991, přesně deset let po svém prvním jmenování, se prefekt skutečně pokusil přemluvit papeže Jana Pavla II., aby ho uvolnil z těžké služby, a vysvětloval mu, že smrtí své rodné sestry Marie 2. listopadu ztratil nedocenitelnou domácí pomocnici a že ho zároveň trápí levé oko po krvácení do mozku, které jej postihlo v září a už natrvalo ho tělesně oslabilo. Jenomže papež ho nevyslyšel a prodloužil mu úřad na dalších pět let.

Mezi koncem roku 1996, kdy mu vypršel mandát, a začátkem nového roku, kdy měl oslavit sedmdesátiny, podnikl krok, od kterého si sliboval o něco větší úspěch, ovšem poněkud naivně, jak se mi zdá. Nechal papeži diskrétně zprostředkovat návrh, že by byl rád jmenován archivářem a bibliotékářem svaté římské církve. V těch měsících totiž bylo na spadnutí jmenování šéfa tajného archivu a apoštolské vatikánské knihovny, který měl nahradit téměř osmdesátiletého kardinála Luigiho Poggiho.

Salesián Raffaele Farina – kterého Benedikt XVI. později, roku 2007, jmenoval kardinálem – pár týdnů po svém jmenování prefektem knihovny hovořil s Josephem Ratzingerem. Ratzinger se ho vyptával na úkoly kardinálského bibliotékáře: S předstíraným nezájmem se již viděl v radostech „penze“ mezi historickými folianty a dokumenty. Ale ani v tomto případě na to Jan Pavel II. nepřistoupil a zmíněnou možnost vůbec nevzal v potaz.

Benedikt XVI. s určitou lítostí svěřil 25. června 2007 při návštěvě knihovny kardinálu Jeanu-Louisovi Tauranovi: „Musím se přiznat, že jsem si při svých sedmdesátinách velice přál, aby mi Jan Pavel II. dovolil věnovat se výzkumu a studiu těch zajímavých a jím pečlivě schraňovaných dokumentů a pramenů, těchto mistrovských děl, která nám umožňují rekonstruovat dějiny lidstva a křesťanství. Ale Pán má pro mě připraveno něco jiného.“

S důvěrou v Prozřetelnost

Jan XXIII. vzal už v mládí za svůj výrok svatého Františka Saleského: „Nic nežádat, nic neodmítat.“ Tato slova se dají bez problémů a beze zbytku vztáhnout i na kardinála Ratzingera, jak sám napsal 9. srpna 1997 v dopise své přítelkyni novinářce Esther Betzové: „Nechal jsem se naprosto uchvátit Prozřetelností, která na mě vůbec nebyla zlá, přestože se všechno odehrálo dočista jinak, než jsem si představoval.“ Aniž by cokoliv tušil, už během II. vatikánského koncilu si ho totiž vyhlédl Pavel VI., zatímco Ratzinger se věnoval akademické kariéře, publikoval stále významnější texty a byl přesvědčen, že toto je už jednou provždycky jeho cesta. Aby ho papež udržel ve styku s Římem, jmenoval ho roku 1969 spolu s takovými osobnostmi, jakými byli Hans Urs von Balthasar, Carlo Colombo, Yves Congar, Henri de Lubac, Jorge Medina Estévez a Karl Rahner, do třicetičlenného týmu nově vytvořené mezinárodní teologické komise, která se scházela několikrát ročně v Kongregaci pro nauku víry.

Pavel VI. pokládal Ratzingera nejen za významného teologa, ale také za pastýře velkého formátu, proto ho roku 1975 pozval jako papežského kazatele dávat vatikánské exercicie. „Necítil jsem se ani v italštině, ani ve francouzštině na tak dostatečné úrovni, abych se dokázal připravit a troufnout si na dobrodružství tak těžkého kalibru, a tak jsem odmítl,“ přiznal později kardinál. Tehdy byl místo něho tím úkolem pověřen tehdejší barijský arcibiskup a později turínský arcibiskup kardinál, karmelitán Anastasio Ballestrero, rok po něm pak kázal při papežských exerciciích Karol Wojtyła z Krakova.

Roku 1983 Jan Pavel II. takříkajíc znovu sáhl po Josephu Ratzingerovi, a on tentokrát úkol přijal.

Když kardinál Julius Döpfner 24. července 1976 nečekaně podlehl srdečnímu infarktu, Pavel VI. ani na okamžik nezapochyboval o tom, koho ze tří navrhovaných kandidátů si má na jeho místo vyvolit, a 25. března 1977 se osobně rozhodl jmenovat devětačtyřicetiletého Josepha Ratzingera, který byl bezprostředně poté, 28. května, jmenován mnichovským a freisinským arcibiskupem; právě včas, než mu byla doručena zpráva o jeho povolání do kardinálského kolegia.

Nakolik hluboce si Ratzinger uvědomoval závažnost svěřeného úkolu, přiznal při své arcibiskupské ordinaci 28. května 1977 v mnichovské katedrále: „Biskup nejedná svým jménem, ale je věrným vazalem někoho jiného, Ježíše Krista a jeho církve. Není manažerem, šéfem jednajícím na vlastní pěst, nýbrž pověřencem toho, kterému se dává k dispozici. Proto také nemůže libovolně měnit názor a zastávat jednou to, jindy ono, podle toho, jak se to právě hodí. Není tu pro šíření vlastních nápadů, je to vyslanec předávající poselství, které ho dalece přesahuje. Bude vážen podle věrnosti, právě ona je jeho úkolem.“

Na konzistoři 27. června 1977 bylo jmenováno jen několik málo kardinálů: spolu s Josephem Ratzingerem byl jmenován ještě papežský teolog Mario Luigi Ciappi, předseda papežské komise *Justitia et Pax* Bernardin Gantin, florentský arcibiskup Giovanni Benelli a kromě toho pražský apoštolský administrátor František Tomášek, kterého papež jmenoval *in pectore* už o rok dříve. Za Pavla VI. byla taková konzistoř spíše výjimkou, protože na předchozích bylo povoláno do purpuru vždy mnohem více kandidátů: v letech 1965 a 1967 po dvaceti sedmi, roku 1969 třicet čtyři, roku 1973 třicet a roku 1976 dvacet jedna.

Tímto rozhodnutím chtěl papež nepochybně povolát co možná nejrychleji do kardinálského kruhu někdejšího zástupce státního sekretáře Giovanniho Benelliho, který byl jmenován florentským arcibiskupem teprve 3. června téhož roku; papež se tak pravděpodobně snažil čelit tlaku vlivných kruhů římské kurie, které neschvalovaly jeho samostatná rozhodnutí, zatímco on se jich snažil využít právě k narušení starých mocenských struktur. Joseph Ratzinger byl přijat – možná na Benelliho výslovný podnět – do kardinálského kruhu, protože od počátku dvacátého století stával v čele mnichovské arcidiecéze tradičně kardinál a protože v této době už kardinálové neměli být voleni výhradně z řad kurie.

V této souvislosti kardinál později vzpomínal na velkou přízeň, které se mu dostávalo od vlastní diecéze: „Při předávání kardinálského biretu v aule Pavla VI. jsem měl oproti ostatním novým kardinálům obrovskou výhodu. Žádný z těch čtyř zbývajících s sebou neměl tak početnou rodinu. Benelli pracoval v kurii hodně dlouho, ve Florencii nebyl příliš znám, proto tu z toskánské metropole nebylo příliš mnoho věřících; Tomášek – tehdy ještě stála železná opona – si nesměl přivést absolutně žádný doprovod; Ciappi byl teolog pracující takřkajíc po celý život ‘na ostrově’; Gantin pocházel z Beninu a Řím není pro Afričany zrovna za rohem. Ale se mnou tu bylo hodně lidí: skoro všichni přítomní v aule byli z Mnichova, případně z Bavorska. Sklidil jsem největší aplaus. Přítomnost mnichovských věřících byla nepřehlédnutelná. Papež byl očividně spokojen s tímto viditelným potvrzením své volby.“

Pavel VI. při této příležitosti v promluvě vysvětlil, že největším darem nově zvolených je „absolutní věrnost, kterou prokazovali celým svým dosavadním životem, zvláště však v pokoncilním období kvasícím zdravými myšlenkami, ale i rozdělujícími elementy, a také neúnavná ochota sloužit den za dnem církvi a plně se nasa-

zovat pro Krista, církev a papeže, bez ustání, bez váhání a bez výjimky“. Na Ratzingerovu adresu pak řekl: „Jeho vynikající výsledky na poli teologie na různých významných německých univerzitách a v četných renomovaných publikacích dokázaly, že teologie jakožto věda – správně chápáná jako *‘fides quaerens intellectum’* (víra, jež hledá porozumění, pozn. red.) – nikdy nesmí a nemůže být oddělována od hlubokého, svobodného a tvůrčího souhlasu s učením církve, které pravdivě vykládá a zvěstuje Boží slovo.“

Na své primiční obrázky si Ratzinger šestadvacet let předtím dal vytisknout verš 1,24 z druhého listu apoštola Pavla Korint'ánům a zařadil se mezi „spolupracovníky radosti“ (*adiutores gaudii vestri*). Při volbě motta pro svůj biskupský znak zašel ještě o krok dál a vybral si verš 8 ze třetího listu svatého Jana: „spolupracovníci pravdy“ (*cooperatores veritatis*). Ve svém životopisu tu volbu vysvětlil následujícími slovy: „Jako heslo jsem si zvolil slova z třetího listu svatého Jana ‘spolupracovníci pravdy’, jednak proto, že se mi zdála svorníkem mezi mým dosavadním a novým úkolem: Přes veškeré rozdíly přece vždycky šlo a jde o jedno jediné, o následování pravdy, o službu pravdě. Protože se téma pravdy ze současného světa takřka úplně vytratilo, neboť se zdá člověku příliš velká, a přece se všechno propadá do nicoty, chybí-li pravda, zdálo se mi toto heslo v dobrém smyslu slova aktuální.“

Když jsem si já sám měl v lednu 2013 vybrat heslo k nadcházejícímu biskupskému svěcení, nemusel jsem dlouho přemýšlet. Benedikt XVI. mi pak v osobním rozhovoru vysvětlil, co pro něho znamená téma pravdy: závazný úkol působit slovem i činem jako „spolupracovník pravdy“. Proto jsem si zvolil verš 18,37 z Janova evangelia, „vydávat svědectví pravdě“ (*Testimonium perhibere veritati*), a byl jsem samozřejmě velice šťastný, že mě v tom papež sám povzbuzoval a dal najevo jednoznačný souhlas.

Do znaku jsem si vybral obraz draka přemoženého svatým Jiřím, mučedníkem ze čtvrtého století. Podle středověké sbírky životopisů svatých *Legenda aurea* zabil Jiří strašlivou příšeru ve jménu Krista a svým činem obrátil na víru národ, který pod tyranii netvo-
ra nesmírně trpěl; Jiřího boj se tak stal bojem dobra a zla. Občas jsem si dokonce dovolil s papežem na to téma zažertovat, že zatímco on se musel u svatého Korbiniána spokojit s ochočeným medvědem, můj patron bojoval s drakem a přemohl ho!

Pro arcibiskupský znak si kardinál Ratzinger zvolil tři obrazy. První znázorňuje korunovaného mouřenína, který je tradičně spojován s freisinskými biskupy. („Vlastně se pořádně neví, co to znamená. Pro mě je to výraz univerzality církve nečinící rozdíly mezi rasami a společenskými třídami, protože jsme všichni ‘jedno’ v Kristu /Gal 3,28/,“ vysvětloval). Na druhém obrázku je mušle. („Připomíná mi legendu, jak svatý Augustin přemítal o Nejsvětější Trojici, a tu spatřil na mořském břehu dítě, jak si hraje s lasturou, kterou přelévá mořskou vodu do malého důlku v písku pláže. Světec uslyšel slova: Tak jako tento důlek nemůže pojmout všechnu mořskou vodu, stejně tak nemůže žádná lidská mysl pojmout Boží tajemství.“)

Třetí obraz ve znaku odkazoval na svatého Korbiniána, zakladatele a ochránce diecéze. 9. září 2006 připomněl Benedikt XVI. při své apoštolské cestě do Mnichova motiv své volby: „V legendě o tomto světci mě od dětství fascinoval příběh, jak mu medvěd cestou přes Alpy roztrhal koně. Korbinián medvěda přísně napomenul, za trest na něho naložil své cestovní zavazadlo a huňáč mu je musel odnést až do Říma.“

Roku 1977 vyznal: „Když jsem byl roku 1977 postaven před ne-
snadnou volbu přijmout či odmítnout nominaci na mnichovského a freisinského arcibiskupa – jejíž přijetí by mě vytrhlo z mé obvyklé

činnosti univerzitního učitele a vložilo by na mě nové úkoly a zodpovědnosti –, usilovně jsem přemýšlel a vzpomněl jsem si právě na toho medvěda a na Augustinovu interpretaci dvacátého druhého a dvacátého třetího verše Žalmu 72 (73)¹, kdy se světec ocitl v naprosto podobné situaci před svým kněžským a biskupským svěcením, jak to později slovně zachytil ve svých kázáních na žalmy. (...) Augustin se k tomuto žalmu opakovaně a s láskou vracel: slova ‘jak dobytče jsem před tebou býval’ (v latině *iumentum*) chápal jako označení pro tažné zvíře, tehdy v severní Africe běžně využívané při zemědělských pracích, a v tom slově *iumentum* se poznával jako Boží tažné dobytče, sebe sama pak viděl jako člověka stojícího pod tíhou svého úkolu *sarcina episcopalis* (lat. *biskupské břímě*, pozn. red.). (...) Na základě myšlenek biskupa z Hippo mě medvěd opakovaně povzbuzuje, abych svou službu konal v radosti a důvěře – před třiceti lety stejně jako nyní v nové úloze – abych den za dnem říkal Bohu ano: stal jsem se tvým tažným dobytčetem, ale právě tak jsem ‘stále u tebe’ (Žl 72 [73],23). Medvěd svatého Korbiniána byl v Římě propuštěn na svobodu.“

1 Žl 73,22–23: „Byl jsem tupec, nic jsem neznal, jak dobytče jsem před tebou býval. Já však chci být ustavičně s tebou, uchopils mě za pravici...“ (Český ekumenický překlad). Pozn. red.

„Pravý prorok“

V srpnu 1977 strávil arcibiskup pár týdnů volna v diecézním kněžském semináři v Brixenu. Benátský patriarcha kardinál Albino Luciani byl v té době předsedou Tridentské biskupské konference (patří sem i Jižní Tyrolsko). Jakmile se dověděl o přítomnosti svého mladého spolubratra, chystal se ho navštívit, protože si velice vážil jeho teologických prací, především komentáře ke konstituci II. vatikánského koncilu *Lumen gentium*. Bavili se spolu italsky, tento jazyk se Ratzinger naučil s poměrně velkým úsilím během koncilu pomocí gramofonových desek. Později po svém příjezdu do Říma se zdokonalil v jazykových znalostech v běžné denní konverzaci.

Na první setkání s pozdějším papežem Janem Pavlem I. vzpomíná Joseph Ratzinger později v jednom rozhovoru jako na příležitost „obdivovat jeho velikou prostotu a vynikající vzdělání; vyprávěl mi, že tyto končiny velice dobře zná, protože jako dítě s maminkou putoval na poutní místo Maria Weißenstein či Pietra Alba, do kláštera italsky hovořících servitů ve výšce tisíc metrů nad mořem, hojně navštěvovaného věřícími z Benátska“.

Na svátek svatého Rocha 16. srpna 1977 zmínil patriarcha Luciani v jednom kázání toto setkání i na veřejnosti: „Před pár dny jsem se setkal s novým mnichovským arcibiskupem kardinálem Ratzingerem a osobně jsem mu pogrataloval: v katolickém Německu, kde podle jeho vlastních slov Řím a papež často naráží na odmítání, on měl odvahu nahlas zvěstovat, že ‘Pána je zapotřebí hledat tam, kde je Petr’. Ratzinger se při této příležitosti projevil jako skutečný prorok. Zdaleka ne všichni, kdo píší a mluví, projeví tolik odvahy. Protože se mnozí snaží pouze napodobovat druhé a bojí se,

že budou pokládáni za nmoderní, přijímají Krédo, které Pavel VI. vyhlásil roku 1968 v závěru Roku víry, pouze s krácením a oklešťováním. Kritizují papežská vyhlášení, mají sice plná ústa společenství církve, nemluví však o papeži jakožto důležitém a nezbytném vztažném bodu pro každého, kdo chce patřit ke skutečnému společenství církve. Jiní se zdají být spíše pašeráky, než proroky; využívají svého postavení, aby těm, které mají doprovázet, předkládali jako učení církve to, co je ve skutečnosti jejich osobním míněním nebo doktrínou v podobě mylných ideologií, které učitelský úřad církve odsoudil.“

K dalšímu osobnímu setkání došlo teprve během konkláve v létě 1978 po smrti Pavla VI., konkrétně 6. srpna. Pokud jsem to správně pochopil, přidal se mnichovský arcibiskup, který měl patriarchu Lucianiho ve velké úctě, na stranu těch, kdo ho pokládali za hodného stát se papežem, což se také po pouhých čtyřech volebních kolech 26. srpna stalo skutečností. V den slavnostní inaugurace do Petrova úřadu 3. září si oba vyměnili pár slov o nadcházející cestě mnichovského arcibiskupa do Ekvádoru. Jedním ze svých prvních úředních úkonů ho totiž papež Jan Pavel I. jmenoval papežským legátem Mariologického kongresu v Guayaquilu, protože německou a ekvádorskou diecézi spojovalo už několik let partnerství a tamní arcibiskup Bernardino Echevarría Ruiz navrhl právě jméno Ratzinger.

Slovy, která jsou více než pouhou frází, mu nově zvolený papež napsal: „Cítíme potřebu určitým způsobem se těch slavností účastnit, abychom jim dodali na významu a lesku. Proto volíme tímto dopisem tebe, pověřujeme tě stát se naším zvláštním vyslancem a svěřujeme ti úkol vést naším jménem a v naší autoritě slavnost. Vyznačuješ se mimořádnou znalostí svatého učení a hoříš, jak dobře víme, láskou k Matce Krista, našeho Spasitele, a Matce nás všech.

Svěřený úkol splníš bezpochyby s inteligencí, moudrostí a úspěchem.“

Aby ještě více zdůraznil své uznání, poslal kongresu 24. září poselství, ve kterém vybízel, aby se motto „Ekvádore, skrze Marii ke Kristu“ stalo „úplným programem apoštolského života a působení: Maria, Matka Kristova, Matka církve a nejsladší Matka nás všech, ať je ti vždycky příkladem, vůdkyní a cestou ke Kristu, velkému bratru a Spasiteli všech“.

Kardinál Ratzinger přečetl toto poselství veřejně a poděkoval papeži jménem všech věřících za jeho laskavou blízkost. Proto ho brzy poté tím bolestněji zasáhla zpráva o papežově náhlém skonu, která se k němu dostala poměrně zvláštní cestou. „Spal jsem v biskupské rezidenci v Quitu. Nezavřel jsem dveře, protože jsem se v biskupově domě cítil v naprostém bezpečí jako na Abrahámově klíně. Bylo to v noci, náhle dopadl do mého pokoje kužel světla a vstoupila osoba v karmelitánském hábitu. Trochu jsem se vyděsil tím světlem a tmavě oděnou postavou, která mi připadala jako posel špatných zpráv. Nebyl jsem si jist, jestli jsem vzhůru, nebo se mi to zdá. Ale pak jsem v neznámém poznal quitského světícího biskupa. Oznámil mi, že papež zemřel. Tak jsem se dověděl o té smutné a naprosto nečekané události.“

Při pontifikální mši za zemřelého papeže Jana Pavla I. vyjádřil arcibiskup v Mnichově takřka totéž, co potvrdil papež František 4. září 2022 při jeho blahořečení: „Čas už není sítí smrti, nýbrž vztaženou rukou Božího milosrdenství, která nás drží a hledá. Jeho svatí jsou jako světelné sloupy, které nám ukazují cestu a ujišťují nás o spáse uprostřed temnoty světa. K těmto světlům bude od nynějška už navždycky patřit i on. To, co trvalo pouhých třiatřicet dní, přesto vyzařuje světlo, o které nás už nic nemůže připravit.“